

STATISTIKAALANE TEGEVUS

Aastate jooksul on Eesti Pangas rajatud hästi toimiv, kaasaegne, pindlik, ressursisäästlik ja rahvusvahelisi soovitusi arvestav finants- ja maksebilansistatistika kogumise, töötlemise ja avaldamise süsteem. Ulatuslikust statistikaalasest tegevusest annab tunnistust mahukas ning operatiivselt uuendatav statistikalehekülg Eesti Panga veebilehel, kust võib leida ligi 400 erinevat statistikaandmete tabelit.

2005. aastal oli Eesti Panga statistikaalne tegevus aktiivne ning aasta jooksul jätkus sulandumine nii Euroopa Keskpanga (EKP) kui ka Euroopa Komisjoni (Eurostati) mitmesuguste komiteede ja töögruppide töösse. Osaleti **EKP euroalaväliste ELi liikmesriikide statistikaalase valmisoleku 4. ülevaade** (*ECB Report on the statistical preparedness of non-euro area EU Member States – 4th Progress Report*) ettevalmistusprotsessis. Ülevaade andis hinnangu euroalaväliste ELi liikmesriikide statistika vastavusele rahaliidu nõuetele. Eesti Pank täidab rahaliidu statistikanõudeid juba praegu. Mõningaid vajakajäämisi esineb Statistikaameti koostatavas üldmajandusstatistika osas, kuid need loodetakse likvideerida rahaliitu astumise ajaks. Tehti ka ettevalmistusi teise olulise dokumendi – **EKP lähenmisaruanne 2006** (*ECB Convergence Report 2006*) – koostamiseks. Aruandes antakse järjekor- dne hinnang 11 euroalavälise riigi, sh Eesti, lähenemisprotsessile. Eesti Panga statistikaosakondade panus selle dokumendi koostamisse seisneb eelkõige vajaliku statistilise teabe olemasolu tagamises.

Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpangaga laieneva suhtluse kõrval on jätkunud korrapärane andme- edastus ja koostöö ka Rahvusvahelise Valuutafondiga (RVF) ning Rahvusvahelise Arvelduspangaga (BIS).

Pangandus- ja muu finantsstatistika

Pangandus- ja muu finantsstatistika vallas oli 2005. aasta olulisimaks sündmuseks **järkjärguline lõimimine EKP statistikakogumise süsteemiga.**

Alates 2005. aasta jaanuarist edastab Eesti Pank EKP-le rahaliidu nõuete kohaselt koostatud raha- loomeasutuste bilansistatistikat ning intressimäära- de igakuist statistikat, millele novembris lisandusid ka vastavad kvartaalsed bilansiandmed.

Jätkusid ettevalmistused **muu finantsvahenduse statistika** (st rahaloomes mitte osalevate finants- ettevõtete andmete) kättesaadavuse ning kvaliteedi parandamiseks. 2005. aastal olid suurema tähelepanu all muude finantsvahendajate ja väärtpaberite statistika ning rahvamajanduse finantskontode koostamine.

Tagamaks vajaliku **väärtpaberistatistika** olemas- olu, jätkus koostöö Eesti Väärtpaberikeskusega (EVK), mille tulemusena täienes väärtpaberite kesk- registrist Eesti Panka edastatavate andmete detailsus ning paranes kvaliteet. Samuti kaasajastati andme- vahetuse tehnilisi lahendusi. EP ja EVK vahelise andmevahetuse tõrgeteta toimimiseks sõlmiti ka eraldi leping.

Olulisi muutusi toimus liisingfirmade ning kindlustus- andjate andmete esituses. Liisinguettevõtete puhul lisandusid alates 2005. aasta juunist Eesti Liising- ühingute Liidu liikmesfirmade andmetele veel kolme liisinguettevõtja omad. Seega muutus liisingustatis- tika senisest veelgi ulatuslikumaks. Osaleti Finants- inspeksiooni algatatud kindlustusandjate elektroo- nilise aruandluse väljatöötamises ja juurutamises. Eesti Panga panus seisnes peamiselt elektroonilise andmevahetuse raamistiku ülesehitamise toes ja andmebaaside ülesehitamises. Töö tulemusena on alates 2005. aasta teisest poolest kindlustusette- võtete andmed kättesaadavad andmebaasides.

Jätkus 2004. aastal alguse saanud **rahvamajan- duse finantskontode¹ koostamise** süsteemi ülesehitamine. Valmisid 2004. aasta I–IV kvartali ning 2005. aasta I ja II kvartali kontod. Kasutusele võeti järjest uusi teabeallikaid (nt EVK täienenud andmestik, kindlustuse andmebaas) ning täiendati

¹ Rahvamajanduse finantskontod on kontode süsteem, mis kajastab finantsinstrumentide lõikes erinevate institutsionaalsete sektorite finants- vara ja -kohustuste seise ning nende tehingulisi ja mittetehingulisi muutusi. Finantskontod on oluline vahend erinevate institutsionaalsete sektorite ja nende allsektorite finantskäitumise analüüsimiseks ning riskide hindamiseks.

koostamismetoodikat. 2005. aasta lõpus muutus Euroopa Keskpanka finantskonto koostamist reguleeriv suunis. Seetõttu analüüsiti ka olemasolevate andmete vastavust sellele. Suunise muudatused ei mõjuta siiski kuigivõrd senist finantskontode koostamise süsteemi.

Eesti Panga statistikaalaste eesmärkide täitmine pole võimalik ilma tõhusa koostööta teiste finantssektori andmeid koguvate institutsioonide ja andmedastajatega. Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni vahel jätkus koostöö nii krediitdiasutuste kui muude finantsvahendusettevõtete (investeeringufondid, kindlustusettevõtted jms) aruandluse täiendamise ja kogumise vallas. Jätkati ühiseid, juba traditsiooniks saanud ning kõigile osapooltele kasulikuks osutunud kohtumisi krediitdiasutustega, kus peamise teemana käsitleti kavandatavaid aruandluse täiendusi ja muudatusi.

Lisaks tihenened koostööle Eesti Väärtpaberikeskusega, millest oli eelpool juttu, tasub märkida veel kahe tähtsa koostöölepingu sõlmimist. Mitmeaastane edukas koostöö hoiu-laenuühistutega vormus koostöölepinguks 2005. aasta kevadel. Nimetatud leping oli muu hulgas aluseks ka sellele, et 2005. aasta novembrist alustati Eesti Panga veebilehel igaükselt hoiu-laenuühistute koondbilansi avaldamist. Teine koostööleping allkirjastati 2005. aasta mais ning see puudutas keskpanga ja Statistikaameti vahelist andmevahetust.

Maksebilansistatistika

2005. aastal oli maksebilansistatistika arendamise peasuunaks metoodilise koostööla tagamine rahvusvaheliste standarditega ning statistika täpsuse ja usaldusväärsuse suurendamine. Eelkõige täiustati algandmete kogumist ja arendati rahvusvahelisi standardeid arvestavat maksebilansistatistika Eesti mudelit.

Algandmete kvaliteedi parandamisel oli olulisel kohal riigiraamatupidamissüsteemi käivitamine ning selle integreerimine maksebilansi algandmete allikatega, mis võimaldas märgatavalt tõsta valitsussektori välistehingute statistika kvaliteeti eelkõige

ülekannete osas. Kuna riigiraamatupidamissüsteem katab kõiki avaliku sektori ettevõtteid, uuriti võimalust maksebilansialase teabe saamiseks nende ettevõtete kohta otse süsteemist. See võimaldaks vähendada ettevõtete aruandluskoormust. Tegevus jätkub 2006. aastal.

Mitteresidentide Eestis teostatud **kinnisvaratehingute** paremaks kajastamiseks maksebilansis peeti läbirääkimisi Justiitsministeeriumi kinnistusregistri ja Maa-ametiga. Maa-ametiga lepiti kokku, et viimane hakkab alates 2006. aastast Eesti Pangale edastama andmeid mitteresidentide Eestis soetatud või müüdud kinnisvara kohta riikide kaupa.

Jätkuvalt esines probleeme **ELi-sisese kaubavahetuse andmete kvaliteediga** (Intrastat). Need leidsid osalise lahenduse tänu Eesti Panga, Tolliameti ja Statistikaameti tihedale koostööle.

ELiga ühinemisel muutus ka **ühendusesisene turistide liikumise arvestus**, sest ELi-siseselt ei registreerita EList pärit turistide piiriületusi. Piiriületuse andmed olid aga seni maksebilansi kiirhinnangu reisiteenuste konto koostamise aluseks. Koostöös Statistikaameti ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga uuriti piiriületusstatistika täiustamise võimalusi uutes tingimustes, sh Eesti lõunapiiril liiklusvahendite mehaaniliste loendurite paigaldamist (milles EP esineks finantseerijana).

Maksebilansistatistika oluline allikas on meedia ning selle paremaks kasutamiseks loodi spetsiaalne **välissündmuste andmebaas**, kuhu sisestatakse kõik meedias ilmunud maksebilanssi puudutavad uudised.

Eesmärgiga vähendada ettevõtete maksebilansialast aruandluskoormust viidi läbi uuring **valikvaatluste** korraldamise võimalikkusest maksebilansistatistika kogumiseks. Selgus, et Eesti äritegevuse eripärade tõttu pole lähemal ajal siiski võimalik sel eesmärgil valikvaatlusi läbi viia.

Tuginedes RVFi maksebilansistatistika kvaliteediraamistikule ning arvestades rahvusvaheliste institut-

sioonide soovitusi, on välja töötatud Eesti **maksebilansistatistika kvaliteedinäitajate süsteem**, mis arvestab väljundite vastavust metoodikat puudutavatele nõuetele, täpsust, usaldusväärsust, kasutatavust ja kooskõla. 2005. aastal hinnati maksebilansistatistika kaks korda – mõlemal poolaastal. Kui kvartaalse maksebilansi hilisema korrigeerimise ulatus on pidevalt vähenenud, siis kuise maksebilansi kvaliteet on pärast ELiga ühinemist pisut langenud – seda seoses mitme andmeallika kadumisega (Intrastati andmete liig hiline tähtaeg ning muutused turistide piiriületusi puudutavate andmete kogumise raamistikus).

Tagamaks maksebilansi metoodilist kooskõla rahvusvaheliste standarditega, tuli muuta **reinvesteeringutud tulu arvestusmeetodit**. Rahvusvahelises statistikas kasutatakse reinvesteeringutud tulu arvestamisel kahte erinevat meetodit – puhaskasumi/(-kahjumi) meetodit (*All-Inclusive Concept*, AIC) ja tegevuskasumi/(-kahjumi) meetodit (*Current Operating Performance Concept*, COPC). Esimesel juhul võetakse reinvesteeringutud tulu arvestuse aluseks oleva jaotamata kasumi kujunemisel arvesse ka realiseerimata tulu/kulu vahetuskursi muutustest ning finantsvarade ümberhindlusest, muud erakorralised tulud-kulud ja ebatõenäoliselt laekuvad summad (sh laenuprovisjonid). Teisel juhul aga, mis on rahvusvahelistes standardites eelistatum², jäetakse need välja. Kuna tegevuskasumi meetodi rakendamiseks vajalike andmete saamine on enamiku riikide jaoks probleemiks, kasutatakse valdavalt puhaskasumi meetodit (seda on tehtud ka Eestis). 2005. aastal läks Eesti Pank maksebilansi koostamisel üle tegevuskasumi/(-kahjumi) meetodile ning olemasolev teave võimaldas tagasiulatuvalt korrigeerida ka 2003.–2004. aasta andmeid.

Jätkus 2004. aastal alanud tegevus maksebilansistatistika **veebipõhise aruandlussüsteemi** loomisel. Abobase System viis vastavalt EP lähteülesandele läbi projekti detailanalüüsi ning 2005. aasta lõpus esitati e-aruandluse väljatöötamiseks

pakkumiskutse mitmele infotehnoloogiaettevõttele. E-aruandluse süsteem plaanitakse käivitada 2007. aastal.

2005. aastal viidi lõpule **maksebilansistatistika väljundite reform**. ELi statistikanõuete täitmine ning maksebilansistatistika uue infosüsteemi kasutuselevõtmine võimaldab koguda senisest märksa üksikasjalikumalt ning mahukamat maksebilansistatistika (partnerriikide jaotus, teenuste ja tulu-konto detailsem jaotus, laenudega seotud rahavoo-gude jaotus võetud ja tagasimakstud laenudeks). Üksikasjalikuma statistika aegread alates 2003. aastast on kättesaadavad EP veebilehel.

Eesti Panga spetsialistid osalesid Euroopa Komisjoni (Eurostati) projektis *Transfer from GDP to GNI*, mille eesmärk oli uute liikmesriikide **rahvusliku kogutulu arvestuse metoodika täpsuse ja usaldusväärsuse** analüüs. Statistiline üleminek sise-majanduse koguproduktilt rahvusliku kogutulu näitajatele toimub maksebilansi tulukonto kaudu ning seetõttu lasus projekti põhiraskus Eesti Pangal. Rahvusliku kogutulu näitaja on ELi liikmesriikide ELi eelarvesummade määramise aluseks.

Jätkus aktiivne koostöö EKPga **ELi väärtpaberite keskandmebaasi loomise projekti teise etapi** ettevalmistamisel. Projekti põhieesmärk on saavutada portfelliinvesteeringute statistika kättesaadavus ühtsest andmebaasist ning tõsta statistika kvaliteeti. Projekti teises etapis on kavas seada sisse võrguühendus kõikide ELi liikmesriikide keskpankadega ning tagada neile reaalne ligipääs andmebaasile. EP on EKP-le edastanud kõik vajalikud andmed ning EP ja EKP on omavahel aktiivselt suhelnud kommertskanalitest pärineva teabe kvaliteedi tõstmise teemal.

Eurostati algatusel jätkus osalemine **väliskontrolli all olevate ettevõtete statistika pilootprojekti** (*Foreign Affiliates Statistics*, FATS). Eesmärk on saada ülevaade suurte rahvusvaheliste kontsernide mõjust

² IMF – *Balance of Payments Manual 5th Edition*; OECD – *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment Statistics*

erinevates riikides. Et selle projekti raames kogutakse lisaks maksebilansistatistikale ka mitmesuguseid muid ettevõtte tegevust iseloomustavaid näitajaid, oli oluliseks koostööpartneriks Statistikaamet. Kui seni tegeleti väliskontrolli all olevate Eesti ettevõtete statistikaga (*inward FATS*), siis 2005. aastal tehti ettevalmistusi Eesti ettevõtete kontrollitavate välismaiste ettevõtete statistika kogumiseks (*outward FATS*).

Koostöös **Rahvusvahelise Valuutafondiga** oli olulisel kohal RVFi maksebilansi käsiraamatu uue versiooni (*Balance of Payments Manual 6th Edition*) väljatöötamine. Selleks loodud ekspertide töögruppi (*Balance of Payments Technical Expert Group*, BOPTEG) kuulub ka EP esindaja. Aasta jooksul toimunud kirjalike konsultatsioonide kaudu kujundati seisukohti erinevatel teemadel (finantskulla ning fikseeritud intressimääraga võlakirjainstrumentide statistika, reisiteenused jne). Neljandat korda osaleti RVFi koordineeritud rahvusvaheliste portfelli-investeeringute uuringus (*Coordinated Portfolio Investment Survey*, CPIS), mille eesmärk oli tõsta selle valdkonna statistika kvaliteeti. Ka koostati ja edastati RVFi rahvusvaluuta välisreservide uuringu aruanne (*Survey of Country Distribution of Long-term Securities Held as Foreign Exchange Reserve Assets*, SEFER).

Üldmajandusstatistika

Üldmajandus- ja riigi eelarvestatistika teemadel jätkus aktiivne koostöö EKPga. EKP näeb rahvuslikes keskpankades valitsustest sõltumatuid pädevaid eksperte, kes on võimelised hindama **valitsussektori finantsstatistika** kvaliteeti ning tagavad koostöös rahandusministeeriumi ja statistikaametiga vastava valdkonna statistiliste andmete edastamise EKP-le. Koostöö EP, ESA ja rahandusministeeriumi vahel on ladus ja vajalikud andmed edastati EKP-le õigeaegselt. Tähelepanu all oli ka statistika kvaliteedi hindamine.

Teine oluline teema koostöös EKPga oli ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI) edasiarendamine kahes suunas – **eluasemeomanike kulutuste ning re-**

guleeritud hindade kajastamise ühtlustamine tarbijahinnaindeksis (THI). Kui vanadel ELi liikmesriikidel on eluasemeomanike kulutuste kajastamise ulatus THIs erinev, siis uute liikmesriikide tarbijahinnaindeksites ei kajastu need üldse. Eesmärk on leida ühtne lähenemine. 2005. aastal EKP algatatud arutellu on kaasatud ka Eurostat ning töö jätkub 2006. aastal. Reguleeritud hindade teemal korraldas EKP kaks küsitlust. Esimene neist puudutas reguleeritud hindade määratlust ja teine nende ulatust liikmesriikides. Teise küsitluse kokkuvõte näitas, et reguleeritud hindade loetelu uutes liikmesriikides on üldiselt lühem kui vanades liikmesriikides.